

Redactor: Pr. Daniel Avram  
Coperta: Valeriu Teodorescu  
Tehnoredactor: Valerian Susan

Citatele biblice reproduse în această carte  
sunt preluate din *Biblia*,  
Departamentul de Cercetare Biblică, Iași, 2016.

Fabio Rosini, *L'arte di ricominciare*  
©2018 Edizioni San Paolo s.r.l., Milano (Italia)

© 2019, Casa de Editură „Viața Creștină”, Cluj-Napoca



© Casa de Editură „Viața Creștină”, 2019  
Str. Moșilor, nr. 26, 400003 Cluj-Napoca  
tel: 0264-439018, int.111; 0729-884889  
e-mail: viata.crestina@gmail.com  
www.viata-crestina.ro  
ISBN 978-973-674-169-2

---

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României  
ROSINI, Fabio

*Arta de a reîncepe. Cele șase zile ale Creației și începutul discernământului* / Fabio Rosini; pref.: Marko Ivan Rupnik;  
trad.: Cornelia Dumitru - Cluj-Napoca : Viața creștină, 2019  
ISBN 978-973-674-169-2

I. Fabio Rosini  
II. Cornelia Dumitru

---

Fabio Rosini

# Arta de a reîncepe

## Cele șase zile ale Creației și începutul discernământului

Prefață de  
**MARKO IVAN RUPNIK**

Traducere din limba italiană  
**Cornelia Dumitru**

Cluj-Napoca, 2019

În scrierea cărții, vitale au fost ajutorul lui Fabrizio Fontana și corecturile colaboratorului și fratelui meu Stefano Ruggiero, care m-a corectat pe ici pe colo în mod cât se poate de oportun.

Mare parte din cartea de față pornește din rădăcini îndepărtate, de când, proaspăt hirotonit, am studiat manualul de spiritualitate răsăriteană al lui Tomáš Špidlík<sup>1</sup>, pe atunci preot, apoi cardinal. Însă acea înțelepciune a devenit lumină pentru credința mea de când frecventez exercițiile ignațiene ghidate de pr. Marko Ivan Rupnik, căruia îi datorez nespuse de mult în viața mea și din cele scrise aici.

Mă percep ca pe o răspântie: nenumărate persoane ajung în preajma mea. Și lasă fiecare câte ceva, care mai mult, care mai puțin. Eu spun lucruri pe care mi le-au dăruit alții. Cu neputință să-i citez pe toți.

Toți sunt Providența Tatălui.

<sup>1</sup> T. Špidlík, *La spiritualità dell'oriente cristiano*, Ed. Orientalia Christiana, Roma, 1985.

## CUPRINS

Prefață.....	5
Cuvânt-înainte.....	11

**ÎNAINTEA ZILELOR**

Origini și originale .....	18
Și discernământul?.....	24
O precizare vitală; ba nu, două.....	27

**ZIUA ÎNTÂI**

Șeful are mereu dreptate .....	34
Fratele haos .....	36
Prima vocație .....	42
Primul pas.....	46
Să fie lumină! .....	53
Și a fost lumină!.....	58

**ZIUA A DOUA**

Nu te încrede în imitații .....	68
Ce are la cheie .....	73
Șine și deraieri.....	77
Vegetarieni sângeroși.....	84

**ZIUA A TREIA**

Unul, niciunul, o sută de mii .....	93
Să profităm de limite .....	99
Curățăm ramurile ca să dăm mai mult rod .....	108

**ZIUA A PATRA**

Lumini înșelătoare .....	127
Sursele gândurilor .....	132
Sintaxă, limbaje, idiomuri .....	138
Linii și curbe .....	144
Posturi de control .....	149
Dorind să mergi mai departe... ..	156

**ZIUA A CINCEA**

Din câte există, nu lipsește nimic.....	164
„... m-am deprins să am din prisos...” .....	170
După soiul lor.....	178

**ZIUA A ȘASEA (PARTEA ÎNTÂI)**

Procesul de marcescență .....	194
-------------------------------	-----

**ZIUA A ȘASEA (PARTEA A DOUA)**

Imagini și imaginare .....	208
Cine sunt eu pentru tine?.....	216
Frumusețea masculinului și femininului.....	222
Vase de spălat .....	228
Paradisul sunt ceilalți .....	236

**SPRE ZIUA A ȘAPTEA**

<i>Mulțumiri</i> .....	251
------------------------	-----

## ÎNAINTEA ZILELOR

---

### ÎNCEPUTUL CONȚINE TOTUL

*„Cel ce urcă  
nu se oprește niciodată,  
primind începutul din început,  
nici începutul celor pururea mai mari  
nu se desăvârșește în sine”<sup>1</sup>.*

Viața, din câte știm, nu se naște în mii de moduri, ci într-un mod constant: conform unui cod genetic.

Pentru precizie, trebuie distinsă viața umană, care conform biologilor aparține clasei organismelor numite *eucariote*, al căror genom e segregat în fiecare celulă individuală în interiorul unui nucleu înconjurat de membrană; se reproduc prin mitoză, dar sunt generate prin fecundare, eveniment extraordinar ce stabilește identitatea unică și irepetabilă a fiecărui individ din fiecare specie. Aceasta e viața plantelor, animalelor și omului.

---

<sup>1</sup> Sfântul Grigore de Nyssa, *Homiliae in Canticum*, 8; PG 44, 941C. [În limba română, din *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, în Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri. Partea întâia*, traducere de D. Stăniloae și I. Buga, note de D. Stăniloae, indice de I. Buga, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982 (n. tr.).]

Ați văzut ce cultură? Mă rog, să zicem că m-am consultat cu Elisabetta Pallio, colaboratoarea mea și biolog de seamă.

Așadar, tipul nostru de existență e precedat de fecundare și, în consecință, viața se prezintă potrivit unui cod tainic, datorită căruia o ghindă are energia ascunsă de a crește într-un stejar, cu indicații stricte și specifice; ascunse într-o sămânță sau într-un ovul fecundat se găsesc toate informațiile pentru fazele vieții succesive: copilăria, maturizarea, fecunditatea, degenerarea.

Așadar, există un factor declanșator și există un limbaj care se creează la o clipă după declanșare, un limbaj căruia respectivul proces vital îi va fi fidel, în mijlocul variabilelor externe. Va avea procese de adaptare, dar care vor trebui să țină seama de un cod inițial, de genomul acelei identități specifice.

Pentru mine, acest lucru reprezintă o intuiție fundamentală și i-o datorez tatălui meu: pe la nouă ani, înainte de a pleca de la casa din Marche unde ne petreceam vacanțele fără griji și însorite ale copilăriei, tata ne-a luat pe mine și pe surioara mea Laura și ne-a dus în grădină, unde un nuc maiestuos își lăsa roadele să cadă la pământ; ne-a pus să luăm fiecare câte o nucă și să o punem în două gropițe făcute cu mânuțele noastre, la un metru una de alta, spunându-ne: „când ne întorcem anul viitor, vom vedea ce iese!”. Era genial. Acea imagine mi s-a întipărit în inimă<sup>2</sup>.

<sup>2</sup> Tatăl meu, Ezio Rosini, nu a luat întâmplător această inițiativă; era titularul catedrei de fizică atmosferică de la Universitatea *La Sapienza* din Roma. Îi stătea în fire să fie tată și în interpretarea lucrurilor. Dorea să înțeleagă lucrurile cu o privire profundă. Și cred că a izbutit.

Peste un an, răsăriseră două plântuțe. Un nuc falnic stă în picioare și astăzi. Pe cel vechi l-am tăiat cu mulți ani în urmă, fiindcă era bolnav. În schimb, unul din cei doi nuci, pe atunci niște copăcei, se găsește și acum acolo. Cine mai știe dacă e al meu sau al surorii mele! De fapt, unul din cei doi a fost scos, îmi spune sora mea, pentru că erau prea aproape unul de altul. Celălalt, în schimb, a crescut viguros și inclusiv anul trecut sora mea Miriam<sup>3</sup> mi-a dat să mănânc nuci din pomul acela care, în inima mea, e de meserie profet.

Când, ca tânăr preot, am început să-i aduc pe tineri la credință, genialitatea tatălui meu a scânteiat înăuntrul meu, iar pomul profet m-a învățat lecția lui: lucrurile încep mici, însă în început există totul.

Începutul conține totul.

Dacă trădezi începutul, trădezi totul. Dacă totul merge prost, e din cauză că ai ieșit din harta începutului. Dacă vrei să reîncepi, trebuie să te întorci la început și vei găsi ce e vital pentru tine. În realitate, vei găsi pe Altcineva. Pentru că nimeni nu se începe pe sine. Începutul e darul cuiva. Nucul meu profet își primise începutul de la tatăl său nuc, de la mama-pământ din grădina din Marche și de la mânuțele noastre. Într-adevăr, viața se primește.

Scrie Thomas Stearns Eliot:

*„Ceea ce numim început  
e adesea sfârșitul. Iar a pune capăt  
înseamnă a o lua de la capăt.*

<sup>3</sup> Una dintre frumusețile vieții: să ai un țarc mare de frați și surori, har pe care părinții noștri ni l-au dăruit cu generozitate, Dumnezeu să-i binecuvânteze și pentru asta!

*Sfârșitul e locul de unde pornim.*<sup>4</sup>

Parafrazând, putem spune că în început există sfârșitul. Scopul. Ascuns în genom.

Iar Domnul Isus Cristos, deși e începutul a toate, e și drumul spre regăsirea vieții, iar acest fapt se cheamă „recapitulare”<sup>5</sup>, care înseamnă a reda capul lucrurilor, a le reîncepe de la cap.

Dar să ne apropiem cum se cuvine.

## ORIGINI ȘI ORIGINALE

Ne poate ajuta următoarea întrebare: când s-a scris primul capitol din Biblie, textul Creației? Ar părea o întrebare futilă, pusă de cercetători plictisiți și plictisitori, dar nu-i așa. Studiind originea textelor, descoperim ceva foarte bizar: Biblia începe cu un text foarte târziu.

Spațiul nu ne permite să povestim toată istoria narată în Vechiul Testament, dar e de ajuns să amintim că marile perioade ale istoriei propriu-zise încep cu patriarhii, pornind de la peripeția lui Abraham, a fiului său, a nepotului și strănepoților săi, narată începând din capitolul 12 al Genezei; se trece apoi la extraordinara epopee a lui Moise și a eliberării din robia în pământul egiptean; după care se

narează stabilirea în ținutul Canaan, tulburea perioadă a Judecătorilor, instaurarea domniei lui Saul, David și Solomon.

Urmează apoi o lungă perioadă care, cu bune și rele, prezintă o degradare treptată până la tragedie, adică timpul Exilului, când clasa superioară a Regatului lui Iuda a fost deportată în Babilon. Cei șaptezeci de ani care urmează sunt o purificare dureroasă ce determină poporul să se reîntoarcă la propriile rădăcini. Și Israel începe în sfârșit să-și povestească metodic toată istoria, de la Abraham încolo, adică pricepe că nenorocirea pe care o trăiește are o cauză, e rodul deraierii de pe o cărare vitală. Și abia după ce fiii lui Israel termină această lucrare prin care își reiau istoria în stăpânire, întorși din exil, umiliți, redimensionați, abia atunci scriu cele dintâi capitole din cartea Genezei, ca pe un preambul sapiențial, iar printre ele, poate chiar printre ultimele, primul capitol al întregii Biblii<sup>6</sup>.

Asta înseamnă că actul scrierii textului Creației din Geneza 1 echivalează cu realizarea unei sinteze. Într-adevăr, primele capitole din Biblie sunt prea profunde pentru a fi o simplă povestire. Ele conțin un zăcământ de nuanțe ce reprezintă o înțelepciune adultă, maturizată, chibzuită.

Așa, deci, cu relatarea Creației. Nu e o simplă descriere, ci o înțelepciune inegalabilă. E nevoie de multe veacuri pentru a ajunge la o asemenea înțelepciune, de multe greșeli, multe

<sup>4</sup> T. S. Eliot, *Opere poetice. 1909-1962*, traduceri de Șerban Foarță, Mircea Ivănescu, Sorin Mărculescu și Șerban Foarță & Adriana-Carmen Racoviță, Humanitas, București, 2011, p. 409.

<sup>5</sup> Cf. Efeseni 1,9-10.

<sup>6</sup> S-ar cuveni să explic cu atenție această informație, însă cartea de față nu e de factură exegetică. Cei care doresc să-și facă o idee, pot citi textul plăcut, sintetic și precis al unuia dintre profesorii mei din anii de studiu la Institutul Biblic Pontifical, profesorul J. L. Ska, care le va permite să înțeleagă cele afirmate mai sus, în cartea sa *Il cantiere del Pentateuco*, vol. I, EDB, Bologna, 2013, pp. 5-35.

contradicții, multe îndreptări, un noian de recunoștință, un noian de mântuire. La o lectură atentă a textelor cuprinse în capitolele 1-11 din Geneza se ivesc dăre de lumină atât de sublime încât nici nu par omenești. Datorită tuturor evenimentelor tragice și mărețe petrecute, poporul evreu avea acum intuiția a ceva ce îi depășea cu mult capacitățile. Și putea încerca să descrie în primul capitol din Geneza urzeala realului, descriindu-i nucleul, începutul.

ADN-ul realității.

Așa și?

Textul primului capitol din Biblie provine de la un popor care încerca să reînceapă, care, după ce greșise prea mult, încerca în sfârșit să spună fiilor săi cum să pornească din nou. E un text la jumătatea drumului dintre dureros și constructiv, luminos – ca cineva care numai când simte lipsa își dă seama de valoarea celor pierdute și începe, paradoxal, să posede ce a pierdut; privește în urmă pentru a privi mai bine înainte.

Înțelepciunea cuprinsă în relatarea începutului e o înțelepciune care vrea să arate drumul, vrea să descrie miezul lucrurilor pentru a-l putea urma.

Nu putem să nu amintim că Părinții Bisericii – episcopii și învățătorii credinței din prima epocă creștină – au surprins, evident, bogata potențialitate a acestui text.

Un alai de monștri sacri, printre care Origen, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântul Ambrozie, ne-au lăsat comentarii la cele șase zile ale Creației, așa-numitul *Hexameron*, scriind texte spirituale și teologice fundamentale despre primul capitol din Geneză, străbătând dimensiunile teologiei creației, răscumpărării și antropologiei creștine.

Nici nu voi încerca măcar să merg în această direcție. Nu sunt la înălțime și așa face ceva inutil: avem acele texte fundamentale, să profităm de ele.

Însă, în acest sfert de veac de preoție, Providența mi-a dat să trăiesc de multe ori ceva: să primesc forța „paradigmatică” a Cuvântului lui Dumnezeu.

În utilizarea obișnuită a Scripturii există aspecte puțin focalizate, ca să nu spunem mai mult, și care se activează adesea în mod inconștient. Primul e aspectul *performativ*: în esență, înseamnă că Cuvântul lui Dumnezeu are forța de a *performa*, de a opera, de a înfăptui ceea ce spune. Asta se vede în sacramele, de pildă. Una e să rostești „acesta este trupul meu” sau „trimite Spiritul tău” ca pe niște afirmații dezlănate, alta e să le rostești cu forța unei liturgii sacramentale: situația se schimbă simțitor. Ceva ce se înțelege mult mai bine în virtutea experienței decât pe bază teoretică. Cuvintele devin performante, înfăptuiesc ceea ce predică.

Acesta este aspectul cel mai nobil și extraordinar. Dar nu este singurul. După cum am zis deja, Cuvântul lui Dumnezeu are o forță *paradigmatică*: pe lângă puțința de a înfăptui ceea ce enunță, îndeplinește și funcția de paradigmă. Adică?

O paradigmă este esențialul structurii verbale care necesită conjugare ca să devină limbaj. *Fero, fers, tuli, latum, ferre*. Un coșmar al anilor de școală. Deși nu ne adâncim în cercetarea filosofică a ce este o *paradigmă* – ca să nu înrăutățim prea mult durerea de cap a cititorului – ajunge să precizăm că paradigma, termen provenit dintr-un verb grecesc-care înseamnă *a arăta, a înfățișa, a confrunța*, e schema unei componente verbale ce trebuie conjugată, după cum

am zis, potrivit regulilor limbii. Mai exact, în cazul nostru: Cuvântul lui Dumnezeu caută ceva cu care să se conjuge: existența mea.

Când accept să conjug un eveniment scripturar cu viața mea, descopăr că el dezvăluie o putere extraordinară și încep să mă regăsesc în lucrarea lui Dumnezeu, încep să descopăr că sunt o declinare a Cuvântului său<sup>7</sup>.

Citesc, de exemplu, istoria femeii afectată de pierderi de sânge, din capitolul 5 al Evangheliei după Matei și intuiesc o paradigmă de vindecare a rănilor din lumea intimă-sexuală-afectivă. Și încerc să o aplic. Cu actuala Maică

<sup>7</sup> Inevitabil trebuie, măcar în notă, ceva mai punctual pe acest subiect, fie și extrem de succint. Limbajul uman, dincolo de distincția între monolog și dialog, este în linii mari de trei tipuri: univoc, echivoc și analogic. Primul tip este, de exemplu, cel al științei, al afirmațiilor dogmatice sau sloganurilor, e arid, nu admite replici, ci doar acceptare sau refuz. Cel echivoc aparține poeziei, comicității, semnificațiilor multiple, tehnic vorbind, polisemiei (= mai multe sensuri pentru aceeași afirmație). Al treilea, mai propriu-zis omenesc, e alcătuit din analogii, e forța unei explicații, implică, întocmai, exemplele. În Evanghelii, Isus îl folosește ca puținii alții, recurgând la parabole și alte exemple. Din experiența comună consolidată se poate afirma că eficiența unei comunicări stă într-o măsură mult mai mare în alegerea exemplelor, analogiilor, decât în precizia, totuși necesară, a afirmației de fond. Un copil crește mai mult cu un basm decât cu un concept.

Acestea fiind spuse, care este analogia esențială a vieții spirituale? Viața biologică. Care este analogia realității supranaturale? Natura însăși. Iată aici, în notă, cheia esențială a hermeneuticii întrebuițată în prezentul volum, care nu e întru nimic originală: Creația e cea mai bună analogie a răscumpărării. În acest sens putem cita ca exemplu rugăciunea pe care Sfânta Maică Biserica o așază după cea mai solemnă proclamare liturgică a primului capitol din Geneza, cea din Vigilia Pascală din Noaptea Sfântă, care exact asta face: pune în paralel creația și răscumpărarea: „... *minunată a fost, la început, crearea lumii, dar și mai minunată, la plinirea timpurilor, jertfa lui Cristos, Mielul nostru de Paști*” [Traducere în limba română din: *Săptămâna Sfântă*, Sapiența, Iași, 2007 (n. tr.).] Într-adevăr: *lex orandi, lex credendi*. Dacă ați ajuns la sfârșitul notei, meritați un premiu.

Abatesă a conventului augustiniienelor de la Santi Quattro Coronati, din Roma, Maica Fulvia, prietenă dragă, am pus la încercare acest text pentru a le acompania pe tinere în discernământ. Eficace, luminător. Era în 2012. Ulterior, cu ajutorul altor colaboratori, a devenit parcursul de vindecare afectivă.

Logic, acest tip de acțiune nu se poate face la nimereală, improvizând. Se cere o triangulație între realitate, fidelitate față de text și torentul tradiției credinței creștine, datorită căreia, cu picioarele bine înfipite în cotidian și o analiză onestă și fidelă a textului, încercăm să acceptăm – nu să inventăm – paradigma latentă concordantă cu credința care, confirmată de o simfonie de semne dezvăluite în mod providențial, într-un act de rugăciune și credință – cu siguranță nu printr-o „tehnică” banală – devine lumina cu ajutorul căreia ne mișcăm în realitate. E mai mult o muncă de acceptare decât de creativitate.

E harul primit împreună cu tinerii cu care mi-am început slujirea, acum mulți ani, contemplând cele Zece Cuvinte sau cele Șapte Semne ale Evangheliei după Ioan. Paradigma existențială se află acolo, în text, nu e nevoie să-l forțăm, căci se găsesc mii de confirmări simfonice în istoria credinței creștine, în Întruparea și mai ales în Paștile Domnului Isus, iar apoi în primele Concilii, în textele Părinților, în credința sfinților, în magisteriul Bisericii. Și ne mișcăm în ele cu o naturalețe ce sugerează lucrarea lui Dumnezeu. Fără forțări.

Și cam tot asta vom face și acum. Vom fi învățaceii paradigmei Creației potrivit primei pagini a Bibliei, ca să pricepem secretul reînceperii de la capăt. Vom citi simultan